

Lof der onaangepastheid

De vorige columnist, Marian Louppen, heeft de pen doorgegeven aan Albertine van Vliet

Sinds een paar maanden luisteren we (in ons gezin) intensief naar de muziek van de componist Simeon ten Holt. Een componist, die een partituur schrijft als een abstract schilderij, waarbij de uitvoerenden grote vrijheid hebben in keuzes ten aanzien van de weg die ze afleggen tussen het begin en het eind van de compositie. Een 'open scenario' dat een groot beroep doet op de sociale saamhorigheid van de spelers. Het is een zaak van 'leven met', en niet leven naar de wensen van een dirigent.

Het CDA krabbelt weer overeind met een boodschap over de herwaardering van de samenlevingsverbanden en in het bijzonder die van het gezin. Onder gezin verstaat Heerma de vorm van samenleven, waarin "duurzaamheid en verantwoordelijkheid" de kernwoorden zijn. Deze komen het meest tot uitdrukking dáár waar het samenwerkingsverband het kleinst is en de verantwoordelijkheid tot elkaar het grootst, aldus Heerma. Hij zei dit bij de presentatie van het boek 'De verweesde samenleving' van W.S.P. Fortuyn, die ook al pleit voor een herwaardering van het gezin.

Het lijkt alsof de brede belangstelling voor waarden en normen een centraal thema is en daarom door de politieke partijen op de agenda van de regering wordt gezet. Maar de discussies binnen het CDA en de VVD richten zich vooral op het middel en niet op het doel. Het middel is dan de erkenning, ook door de overheid, van de centrale rol die het gezin speelt bij de opvoeding van onze nieuwe staatsburgers. Zo op het oog nogal voor de hand liggend, maar met die erkenning zijn we er nog niet. Waarom deze 'revival' van normen en waarden?

Volgens mij is er in iedere samenleving een spanning tussen de ontwikkeling van enerzijds de vrije, individuele mens en anderzijds de samenlevende mens. Het zoeken naar een balans tussen deze polen dient net als de slinger van de klok een constante beweging te zijn. Een blijvend evenwicht is er niet en dat moeten we ook niet nastreven, want dan staan we als samenleving stil, net zoals de klok stilstaat wanneer de slinger niet beweegt.

Het is voor een goed begrip nuttig deze verworvenheden in een historisch perspectief te bezien. De tijd van armoede voor een groot deel van onze bevolking ligt nog niet zo heel ver achter ons. De brede welvaart is in ons land eigenlijk pas enkele decennia aanwezig. Het zinnig omgaan met deze verworvenheden vraagt een periode van aanpassing.

Als democraten moeten we onze zegeningen tellen: de democratiseringsprocessen die op allerlei terreinen effect hebben gehad, de emancipatie die meer kansen heeft gegeven aan grote groepen binnen de samenleving en tot slot de individualisering die ons

heeft verlost van veel ballast van het vroegere gezinsdenken!

Het wegvallen van bindmiddelen, zoals de levensbeschouwelijke zuilen, mag dan door sommigen als lastig worden ervaren, maar mag niet leiden tot het zoeken naar nieuwe bindmiddelen, opdat het oude weer wordt gerestaureerd. Van het terugzetten van de klok kan geen sprake zijn.

Zelden wordt maatschappelijke emancipatie in de eerste plaats en uitsluitend door de overheid tot ontwikkeling gebracht, maar veelal door de kritische leden van de samenleving, die zich niet op voorhand willen aanpassen aan bestaande structuren. Het zoeken naar nieuwe vormen voor onze samenleving moet vooral gebeuren door creatieve leden van de samenleving. Met andere woorden: door onaangepast gedrag, worden veranderingen in de maatschappij bewerkstelligd. Verzet kan vruchtbaar en belangrijk zijn, kan vernieuwing en vooruitgang brengen. Onaangepastheid kan inspirerend werken en geesten wakker schudden.

Natuurlijk is er binnen de samenleving als geheel en in al zijn delen een grote onderstroom nodig van samenwerking en samenspel als dragende geordendheid, waarbij storingen - zoals onaangepast gedrag - gering zijn. Maar onmaatschappelijk gedrag van kunstenaars en andere creatievelingen wordt gewaardeerd, is zelfs een *conditio sine qua non* voor het in gang zetten van veranderingen. De toonaangevers van de nieuwe orde, mogen zich wat mij betreft wat duidelijker laten horen, opdat onze gidsen niet de heren Heerma en Bolkestein zijn.

Simeon ten Holt raakte geïnspireerd door de studie van Milikowski naar de onaangepastheid aan het einde van de jaren zestig. Ten Holt componeerde in 1971 'Inferno II' of 'Lof der onaangepastheid'. In emotionele termen vertaald, zo licht hij zijn compositie toe, is de studie van onaangepastheid het wezen van de menselijke vrijheid.

Zo vrij als de muziekstukken van Ten Holt de vertolkers laten, maar ze tevens dwingen om volkomen af te stemmen op hun mede-spelers, zo vrij zouden burgers moeten opgroeien met een diep bewustzijn, dat men gezamenlijk verantwoordelijk is voor de anderen.

We staan op een keerpunt. Het is aan ons om een nieuw evenwicht tot stand te brengen tussen individuele ontplooiing enerzijds en maatschappelijke verantwoordelijkheid anderzijds. Laten we in plaats van stabiliteit te zoeken in het herstel van oude waarden, of de verheerlijking van het gezin als opvoedingsinstituut, luisteren naar muziek en ruimte geven aan kunstuitingen die ons de weg naar veranderingen kunnen wijzen.

Albertine van Vliet is dijkgraaf van het waterschap Oost-Veluwe.